

## 6x s epidemioložkou o očkování dospělých

Monika Hausenblasová, ředitelka odboru protiepidemického

Očkování je nejúčinnější prevence infekčních onemocnění, snižuje riziko komplikací a úmrtí. Vysoká proočkovanost chrání společnost navzájem včetně těch, kteří očkování být nemohou. Očkovací látka napodobuje infekci a aktivuje náš imunitní systém k tvorbě protilátek.

V ČR jsou pro děti stanovena povinná pravidelná očkování, která jsou klíčová pro ochranu jejich zdraví a prevenci šíření nebezpečných infekčních onemocnění v populaci. Tato očkování jsou pevně zakotvena v legislativě (vyhláška č. 537/2006 Sb., o očkování proti infekčním nemocem) a jsou důležitou součástí systému ochrany veřejného zdraví. U dětí je v ČR zákonná povinnost provádět pravidelná očkování proti záškrtu, tetanu, dávivému kašli, spalničkám, zarděnkám, příušnicím, poliomyelitidě, žloutence typu B a *Haemophilus influenzae* typ b a u rizikových skupin se stále očkuje i proti tuberkulóze.

### **Povinná hrazená očkování jsou aplikována v období dětského věku. Vydrží vakcinace po celý život?**

Množství ochranných protilátek v průběhu života klesá a je proto nutné některá očkování opakovat. Asi většina z nás má v paměti uloženo přeočkování proti tetanu v rozmezí 10-15 let. V posledních letech se však změnila epidemiologická situace v tom smyslu, že se v populaci vyskytuje černý kašel, na který jsme na nějaký čas zapomněli nebo lokálně třeba spalničky, příušnice.

Zákonná povinnost očkování u dospělých se týká specifických skupin např. zdravotníků nebo osob pracujících v expozici infekčních agens a je posuzována vždy individuálně na základě přítomnosti protilátek.

### **Jaká povinná očkování v průběhu života zopakovat a kdy nejlépe?**

Proti tetanu je přeočkování důležité každých 10–15 let (do 60 let) nebo každých 10 let (nad 60 let). Nezbytné je při úrazech. Proti tetanu je k dispozici monovakcína.

Existuje však i kombinovaná vakcína proti tetanu-záškrtu-černému kašel. To je očkování, které se v dospělosti určitě vyplatí aplikovat minimálně jednou.

Černý kašel je onemocnění, které je nejvíce nebezpečné pro děti do jednoho roku. Očkování proti černému kašli doporučujeme proto těhotným ženám a rodinným příslušníkům, když se očekává přírůstek do rodiny v rámci tzv. cocoon strategie. Za zvážení určitě stojí i přeočkování proti spalničkám.

### **Je velké množství očkování mimo základní schéma. Když budu předpokládat, že jsem zdravý dospělý jedinec, která očkování bych měl vážně zvážit?**

V současné době asi musím začít očkováním proti žloutence typu A. Pokud jste z generace, která ještě neměla povinné očkování proti žloutence typu B existuje i kombinovaná vakcína. Jedná se o vakcínu velmi spolehlivou, vyzkoušenou a její benefit využijete jak v ČR, tak při cestování.

Velkým problémem jsou plané neštovice u osob, které je neprodělaly v dětství. V dospělosti probíhají s výrazně horším klinickým obrazem a velmi rizikové jsou pro těhotné. Tam je velmi důležité nechat se naočkovat ještě před otěhotněním, protože onemocnění může způsobit velké riziko pro dítě.

Klíšťová encefalitida je zánět mozkových blan způsobený přisátým nakaženým klíštětem. V Libereckém kraji evidujeme ročně kolem 30 případů a všechny se týkají neočkovaných osob. Zaznamenáváme i případy velmi vážné. Ve vyšším věku opět bývá průběh závažnější. V současné době je vakcína pro osoby 50+ hrazena ze zdravotního pojištění.

### **Která očkování by více měli zvážit osoby starší nebo osoby s chronickým onemocněním?**

Kromě těch, o kterých jsme již hovořili, tak právě teď je ideální doba na očkování proti covid-19 a chřipce.

Tyto osoby je také důležité chránit také před pneumokoky, které mohou způsobit závažné infekce, jako je zápal plic, meningitida a sepse. Máme k dispozici i nové vakcíny proti tzv. RS virům – respiračním syncytiálním virům, které se v populaci velmi snadno šíří. RSV mohou způsobit i zánět dolních cest

dýchacích, plic, středního ucha nebo vedlejších nosních dutin. Očkování se doporučuje seniorům, chronicky nemocným, dětem a těhotným ženám.

### **Jak je to s očkováním před cestou do zahraničí?**

Už jsme zmínili, že se epidemiologická situace mění. Vždy bychom si měli zjistit, jaká je situace v místě, kam cestujeme a zdali země nemá povinnost zvláštního očkování. Důležité je myslet na očkování včas, ideálně 4 až 6 týdnů před odjezdem, u tropických zemí až půl roku. Je třeba zohlednit charakter cesty, kde se budete pohybovat, zda ve městě nebo na venkově, zda budete tzv. batůžkařit nebo půjde o pobyt all inclusive, jak dlouho se na cestách zdržíte.

Povinné je očkování proti žluté zimnici při cestách do zemí Afriky, střední a jižní Ameriky. Pro cesty do Saudské Arábie je povinné očkování pro invazivní meningokokové onemocnění typu ACYW. O těchto očkováních musí být proveden záznam v mezinárodním očkovacím průkazu.

Další cestovatelská očkování – horečka dengue, japonská encefalitida, vzteklinka, cholera, břišní tyfus. Proti malárii není běžně dostupné očkování, ale je možná profylaxe. Při cestách do endemických oblastí je třeba zkontrolovat očkování proti záškrtu a poliomyelitidě.

Ročně evidujeme desítky případů importovaných nákaz, v roce 2024 to bylo 57 infekčních onemocnění. Nejčastěji se jednalo o černý kašel, alimentární nákazy (salmonelózy, kampylobakterií, yersinií, rotavirové enteritidy a infekce způsobené *Escherichia coli*). V 7 případech se jednalo o nákazy přenášené členovci a parazity (3x horečka dengue, po jednom případě zika virus, dientamoeba, kryptosporidóza a lymeská borrelióza), 5x chronické virové hepatitidy B a C, 3x akutní virové hepatitidy typu A a E, 2x legionelóza a po jednom případě pokousání psem, toxoplazmóza a pneumokoková pneumonie.

### **Lze říci, jaké očkování je vzhledem k jeho přínosu nejvíce přehlížené?**

Obecně každé očkování přináší benefit. Objevem očkování se lidstvu podařilo zbavit mnoha nebezpečných infekčních nemocí a jejich komplikací. Zcela eradikovat se podařilo jedno z nejnebezpečnějších onemocnění – pravé neštovice, které jen během 20. století zahubily 300–500 miliónů lidí. Proto očkování jednoznačně patří k nejvýznamnějším objevům v historii medicíny a je stále jednou z nejúspěšnějších a ekonomicky nejvýhodnějších metod pozitivního ovlivnění zdraví jedince a celé populace. Na významu nabývá očkování jako primární prevence infekčních onemocnění i v souvislosti s dnešní globalizací a cestováním.

Velmi se podceňuje očkování proti chřipce i samotná chřipka. Mnoho lidí si myslí, že chřipka je jen takové silnější nachlazení, ale jen do té doby, než ji poprvé dostanou a pochopí, jak umí člověka potrápit celkovými potížemi, schváceností, horečkami, bolestmi kloubů a celého těla. Chřipka je závažné onemocnění, které může dokonce skončit fatálně. I zdravý člověk může například dostat zápal plic s nutností hospitalizace. Bohužel v ČR oproti jiným zemím je o vakcínu malý zájem a máme velmi nízkou proočkovanosť kolem 5-8 %. Aktuální měsíc listopad je nejlepší období nechat se naočkovat.

Každé očkování je vhodné konzultovat s praktickým lékařem nebo s lékařem z ordinace cestovní medicíny.

### **Užitečné odkazy:**

[Příspěvky zdravotních pojišťoven na očkování](#)

[Rozšiřuje se spektrum cestovatelských oblastí](#)

[Očkování](#)

V Liberci 12. 11. 2025